

Entrevista a Aina Moll, coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística a les Illes

“Els nostres radicals, de fet, afavoreixen la crispació”

La responsable executiva de la campanya institucional per a la normalització lingüística, que compta amb la participació de totes les institucions públiques de les Illes, comenta en aquesta entrevista quina és la situació actual del català en aquella zona.

Més de tres anys, ja, de l'anomenat Pacte Lingüístic...

—Per ser exactes el nom és Acord Institucional per a la Normalització Lingüística. Efectivament, es va signar molt solemnement per part dels presidents [dels tres consells insulars i del Govern balear] i del batlle de Palma el 18 d'octubre de 1989.

El que passà, però, és que fins al setembre del 90 no es pot dir que començàssim les activitats. Fins aleshores únicament estàvem en fase de rebre adhesions. En realitat, doncs, són dos anys i escaig el que duim actuant.

—*¿I el balanç?*

—Bé, és un procés complex. Hi ha hagut pauses degudes a períodes electorals, a canvis de consellers... Aquestes coses que funcionen a partir d'una comissió interinstitucional —cosa que significa que s'han de reunir tots per a prendre decisions— sempre representen una tasca molt laboriosa.

—*Però, ¿és un balanç positiu o negatiu?*

—...Bé, això va a estones. Hi ha moments en què una pensa que sí, d'altres que... Sens dubte s'ha avançat. Hi ha institucions que s'ho han pres amb molt d'interès. Però també n'hi ha d'altres que no... Hi ha dies que pens, quan estic optimista, que s'ha avançat força. Altres dies, que estic com més pessimista, crec que no s'ha avançat tant com s'hauria pogut.

Però de totes maneres, i tenint molt present quines són les possibilitats i la situació en què ens trobam, hem d'admetre que, més o manco, es va avançant.

—*Per posar una data: ara que fa deu anys que tenim autonomia, ¿es pot dir que la situació del català, tant a nivell oficial com d'ús al carrer, és millor que abans, a les Balears?*

—Amb l'Estatut es va solucionar la discussió de si català o mallorquí. I això

és molt positiu. Més tard, el 1986, es fa la Llei de Normalització. És clar que s'ha avançat. Sobretot diria que en el camp on més s'ha avançat ha estat en l'ensenyament, on s'ha passat de no tenir res durant el franquisme i la transició, a tenir ensenyament del català de manera generalitzada i, cada vegada més, ensenyament en català. El fet clar és que els al·lots que acaben ara l'EGB tenen un coneixement del català que els permet entendre'l i escriure'l. I això és molt important. El coneixement escolar, acadèmic, del català no havia estat mai tan bo com ara: abans l'escolarització no arribava a tothom i, posteriorment, només arribava a tothom en castellà.

Ara estam en una situació totalment nova en la nostra història, i això s'ha de valorar molt positivament. Inclús a pesar que després els al·lots parlin en castellà; bé, sí, pot ser cert, però el dia que vulguin o necessitin el català, el coneixeran.

A mi no em preocupen tant els al·lots com els adults. El preocupant és que la generació que ocupa el poder —polític, econòmic...— té un coneixement del català molt insuficient. Costa molt introduir en la vida quotidiana el català si els que manen són analfabets.

—*Pel que diu no deu estar vostè molt d'acord amb el conseller del Govern balear que, quan va prendre possessió, declarà que el fet que parlàs en castellà era símptoma de normalitat i de la nul·la crispació lingüística que existeix a Balears.*

—(Rialles) És un bon sistema per a justificar coses... En fi, jo crec que aquest conseller sap que per a demostrar plena normalitat d'una institució que té, segons la llei, el català com a llengua pròpia, és necessari parlar en català.

El Decret 100-1990 diu que quan un conseller parla en funció del seu càrrec ho ha de fer en català. Per tant, aquest

conseller encara no està normalitzat.

Sí que estic d'acord que no hi ha hagut, ni hi ha, crispació. No hi ha hagut motius. El que hi ha és una acomodació encara molt forta, massa forta, dels mallorquins a una situació diglòssica.

—*¿Els mallorquins encara demanam perdó per parlar en català?*

—Sí. Ara quan et diuen “¿puede hablarme en castellano, que no le entiendo?” —per sort majoritàriament ho diuen així i no impositivament— la resposta encara és: “sí, perdona”. Encara es considera que s'ha de demanar perdó per haver xerrat en mallorquí. És clar, així hi ha molt poques possibilitats de crispació, excepte en casos d'odi al català que afortunadament no són corrents.

—*Trist és haver de demanar perdó per xerrar en mallorquí.*

—Sí, està bé que no hi hagi crispació, però si no hi ha un esforç de voluntat de progressar, podria passar que la no-crispació ens duqués a l'anul·lació de la llengua. Sens dubte es fa necessari un difícil equilibri que cal saber mantenir.

—*¿Català, i prou?*

—Els que diuen català, o mallorquí, i prou, en realitat més que facilitar el procés, el que fan és dificultar-lo. Atesa una massa social que no està preparada per a assumir una voluntat tan definida, el fet de plantejar-ho així de radicalment provoca reaccions d'hostilitat. I no per part de la gent de fora, sinó més aviat de la massa de gent del país que encara és diglòssica, i això no ens convé gens.

—*¿No creu vostè que darrerament hi ha intents de crispació de la qüestió lingüística? Li ho dic perquè els darrers mesos es poden llegir articles a la premsa diària invocant la “dictadura lingüística catalanista ofegadora dels modismes insulars”. Em refereix als articles d'un conegut periodista mallorquí...*

—Aquest senyor ja parla d'un Führer, que m'agradaria saber a qui es refereix...

En fi, la sensació que tenc és que ell vol provocar la polèmica i com que no ho aconsegueix, cada vegada s'excita més. El que pot ser que passi és que qualcú pugui pensar, en algun moment, que ja va sent hora d'anar als tribunals. Però no convé gens entrar en polèmiques amb gent radical.

Per ser just, però, tampoc no es pot criticar massa aquest senyor perquè resulta que, per l'altre costat, una coneguda revista radical parla sistemàticament amb el mateix to, però en sentit contrari. Si callassin tots dos aniria tot bastant millor.

—*Una llengua, una nació, un estat.*

—Una llengua, una nació, sí. No vol dir que una llengua faci per si mateixa una nació. Però sí que és evident que un dels signes més essencials d'una nació és la llengua i, a més, és aquell que més es nota. Quan se sent parlar algú en francès es diu que és francès, però en realitat pot ser belga de la part valona o suís... De la mateixa manera el català és el signe més visible d'identitat d'allò que jo anomeno Països Catalans. És una comunitat lingüística i cultural que té les característiques d'una nació respecte al passat. Respecte al futur les podria tenir si es volgués, però no és gens clar que existeixi aquesta voluntat unitària. El que no m'agradaria és que el fet de discutir si la nació són els Països Catalans o són les Balears o si és cadascuna de les illes, fes perdre l'oportunitat d'aprofundiment de la personalitat dels pobles, que és el que de debò interessa.

—*¿I la tercera part de l'equació, l'estat?*

—Així com he dit que llengua i nació sí, l'estat no. En aquest moment el voler crear un estat en funció d'una personalitat pròpia, per mi és perdre el temps. A l'Europa de les regions —que així es diu i no de les nacions— hi podem anar com a comunitat amb personalitat, amb entitat pròpia. Podem fer això sense necessitat de passar per un procés difícilíssim que ens duria baralles, com és el de crear un estat. Pensa que el que cal és tenir una personalitat reconeguda per nosaltres mateixos en primer lloc i, posteriorment, que siguin castellans i estrangers els qui sàpiguen que existim i que som nosaltres. Això és l'important, molt més que crear fronteres.

—*¿Està assegurada, dins aquest estat, la protecció del català, igual que el castellà?*

—Hipotèticament, sí. Si els poders estatals volguessin podrien protegir exactament igual el català i el castellà. Una

“Pot ser cert que els al·lots parlin castellà, però el dia que vulguin o necessitin el català, el coneixeran.”

JOAN CELIA

de les primeres coses que haurien de fer és incorporar l'ensenyament de les llengües no castellanes de l'estat, encara que fos de forma voluntària, pertot el territori espanyol, i de forma molt estesa. Mentre no facin això no compliran l'article de la Constitució que garanteix respecte i protecció a la pluralitat lingüística.

Si hem de respectar –i crec que s'ha de respectar– el dret a la mobilitat dels ciutadans dins l'estat, hem d'aconseguir que els ciutadans que vulguin venir cap aquí puguin aprendre català abans de venir, així se'ls evitaria aprendre'l quan arriben i s'evitaria que causessin dificultats a la terra on arriben.

—*¿Com analitza la qüestió lingüística a Puerto Rico, comparant-la amb l'existent dins l'estat espanyol?*

—Ja fa temps que voldria fer un article sobre les lliçons rebudes amb el tema de Puerto Rico. Crec que són lliçons per a tothom. Els castellans han d'entendre que si s'alegren tant que la gent de Puerto Rico vulgui el castellà com a llengua oficial, també s'haurien d'alegrar –o, si més no, de resignar– que els altres pobles de l'estat vulguin la pròpia llengua com a oficial del seu territori. Ara bé, això és inconstitucional i a més la configuració sociolingüística dels territoris no castellans també ho fa impossible. Per tant, més que voler el català com a única llengua oficial, ja tindria prou que es complís allò que diu la Constitució: que tots els espanyols tenen l'obligació

de conèixer el castellà i el dret a emprar-lo.

Per tant, cap espanyol té l'obligació d'emprar el castellà. I per altra banda els ciutadans d'aquí tenim el dret a parlar català exactament igual que el de parlar castellà. El que m'agradaria és que així com es respecta el dret a parlar castellà, es respectàs igualment el dret a parlar català.

També Puerto Rico ens ensenya a nosaltres. Quan la situació sociolingüística no està preparada per a una mesura d'aquest tipus, resulta absolutament ineficaç. La principal força política de Puerto Rico guanya les eleccions dient que oficialitzaria l'anglès. Aleshores cal demanar-se, ¿de què serveix declarar només oficial la llengua del territori si la pròpia gent d'aquest territori desitja tenir-ne una altra també oficial?

Aquí, el govern central hauria d'entendre que les declaracions que es fan sobre el perill de desmembració d'Espanya i similars dificulten el procés de normalització lingüística d'Espanya, que és el que s'ha d'aconseguir.

—*Un tipus de declaracions que, per cert, van en augment quan opcions independentistes guanyen terreny electoral. Sembla que volguessin, amb aquestes manifestacions, crispant la situació.*

—Declaracions d'aquest tipus supòs que es produeixen per la proximitat de les eleccions. Ara bé, jo voldria que els nostres radicals comprenguessin que, de fet, afavoreixen aquesta crispació.

M'agradaria que entenguessin que la gent que és hostil a la normalització del català desitja el radicalisme. Un procés de normalització que es duu endavant amb èxit i pacíficament sembla, a aquells a qui no els agrada, molt pitjor que altres situacions, com la del País Basc on hi ha violència però no s'avança en la normalització.

Jo crec que de tant en tant intenten crispar –record ara el famós *Manifiesto* de Catalunya–, però és molt important que ho facin gratuïtament, que no els donem excuses. A vegades declaracions exagerades, que tanmateix no tenen cap ressò dins la societat, són la pitjor equivocació que es pot cometre, perquè els dona l'excusa que cerquen.

—*¿Com ha afectat la normalització del català la irrupció de les cadenes privades de televisió?*

—Ha afectat molt i en negatiu. És una invasió de televisió en castellà amb una programació totalment infecta. Això ha fet que els canals públics, en català i en castellà, també s'hagin degradat molt. Seria molt important aconseguir una legislació de televisió privada respectuosa amb la pluralitat lingüística espanyola. S'hauria d'obligar a una programació d'una certa quantitat d'hores en català, basc i gallec a les televisions privades, perquè si no estam davant una colonització privada, molt forta, que no té cap sentit que es permeti.

Miquel Payeras